

14 lutego 2023 r.

Dr. Amanda Sloat
Special Assistant to the President
Senior Director for Europe
National Security Council
1650 17th St NW,
Washington, DC 20500

Szanowna Pani Dr Sloat!

W imieniu amerykańskiej i polskiej sekcji Amnesty International, w przededniu rocznicy rosyjskiej agresji na Ukrainę i podróży Prezydenta Bidena i innych członków administracji USA do Polski, wzywamy do wykorzystania tej wizyty, aby w rozmowach z przedstawicielami państwa polskiego podnieść niezmiernie istotne kwestie dotyczące praw człowieka i ich naruszeń. Ostatnie działania rządu polskiego ograniczyły przestrzeń dla działaczy LGBTI. Ograniczyły także możliwości społeczeństwa obywatelskiego niesienia pomocy uchodźcom i osobom ubiegającym się o status uchodźcy, w szczególności tym, którzy przekraczają granicę polsko-białoruską, a nie polsko-ukraińską. Te działania godzą w prawa człowieka osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji w Polsce, naruszają międzynarodowe zobowiązania kraju i podważają jego pozycję lidera w globalnej koalicji na rzecz wolności i demokracji w Ukrainie.

W ciągu ostatniego roku Polska stała się newralgicznym uczestnikiem międzynarodowych działań na rzecz wsparcia Ukrainy. Częściowo dzięki oddolnej mobilizacji - pomocy sieci odważnych liderów społeczeństwa obywatelskiego i wolontariuszy - Polska przyjęła ponad półtora miliona uchodźców uciekających przed wojną rządu rosyjskiego przeciwko Ukrainie. Polscy dyplomaci odegrali kluczową rolę w organizowaniu działań i inicjatyw mających na celu potępienie władz rosyjskich za ich wojnę agresji na Ukrainie i zapewnienie, że zostaną one pociągnięte do odpowiedzialności za naruszenia międzynarodowego prawa humanitarnego. Zarówno Polacy, jak i polski rząd zaangażowali się w dostarczenie Ukrainie niezbędnej pomocy humanitarnej - pomocy, która ratuje życie - zapewniając Ukraińcom dostęp do rozpaczliwie potrzebnych leków, środków higienicznych i odzieży.

Jednocześnie polski rząd podjął na poziomie krajowym szereg działań, które ograniczyły społeczności LGBTI i uchodźcom możliwości zabezpieczenia i dochodzenia swoich praw człowieka. W szerszej perspektywie działania te nie tylko szkodzą tym zmarginalizowanym grupom, ale także stanowią atak na rządy prawa i zdolność społeczeństwa obywatelskiego do swobodnego działania. Działania te, nie tak spektakularne jak zamach polskiego rządu na niezawisłość sądownictwa i wolność słowa, nie spotkały się jak dotąd z należytą uwagą społeczności międzynarodowej.

Osoby LGBTI w Polsce i ich sojusznicy

Polskie władze ograniczały możliwość ekspresji osób LGBTI i nie chroniły osób nieheteronormatywnych przed nadużyciami. Ten *modus operandi* polskiego rządu ma charakter systemowy i zaplanowany.

W różnych okresach działania te skutkowały prześladowaniem, dyskryminacją i przemocą wobec osób LGBTI i ich sojuszników.

W ciągu ostatnich pięciu lat władze w całej Polsce nadużywały przepisów wymagających od demonstrantów powiadamiania władz o zgromadzeniach, aby bezprawnie ograniczać protesty na rzecz równości osób LGBTI. Amnesty International udokumentowała liczne przypadki, w których władze lokalne wykorzystywały wymogi ustawowe przeciwko organizatorom marszów równości, ograniczając w ich przypadkach możliwość demonstracji lub obciążając wysokimi kosztami dostosowania się do przepisów. W miastach takich jak Kielce, Rzeszów czy Lublin władze lokalne wprowadziły tzw. zakazy prewencyjne dla zgromadzeń osób LGBTI pod pretekstem, że takie demonstracje mogłyby wywołać wrogą reakcję miejscowej ludności. W innych przypadkach aktywistom postawiono zarzuty karne za wywieszenie tęczyowej flagi, a protestującym przeciwko polskim "strefom wolnym od ideologii LGBT" wytoczono procesy cywilne. Tymczasem samo wyznaczenie "stref wolnych od ideologii LGBT", wspieranych przez rząd, jest nie do pogodzenia z prawami człowieka.

Osoby, którym udaje się zgromadzić na demonstracjach w obronie praw osób LGBTI, często przekonują się, że służby porządkowe nie są w stanie lub nie chcą chronić ich przed wrogimi i czasami brutalnymi kontrmanifestantami. Po zakończeniu Warszawskiej Parady Równości w 2021 roku dwóch demonstrantów noszących tęczyową flagę zostało zaatakowanych przez dwóch mężczyzn z pałkami teleskopowymi. Z kolei w Łodzi inny mężczyzna został spryskany gazem pieprzowym i pobity. Policja odmówiła uznania ataku za homofobiczny, mimo że mężczyzna wracał z marszu równości i miał na sobie emblematy LGBTI.

W rzeczywistości żaden z przypadków przemocy wobec osób LGBTI w Polsce udokumentowanych w raporcie Amnesty International z 2022 roku "[Byliśmy traktowani jak przestępcy](#)" nie był ścigany jako przestępstwo z nienawiści.

Ataki na społeczeństwo obywatelskie: naruszenia wobec osób pomagających migrantom i osobom ubiegającym się o ochronę międzynarodową po przekroczeniu granicy polsko-białoruskiej

Polskie władze przyjęły i zapewniły pomoc ponad półtora milionowi uchodźców z Ukrainy. To postawa, która stoi w rażącej sprzeczności z postawą wobec migrantów i uchodźców uciekających przed konfliktami w innych częściach świata. Od lipca 2021 roku polski rząd umieścił w ośrodkach detencji [setki osób](#) próbujących przedostać się do Polski przez granicę z Białorusią. Wielu z zatrzymanych migrantów i uchodźców zostało zmuszonych do przekroczenia granicy polsko-białoruskiej przez białoruskie służby bezpieczeństwa po tym, jak pierwotnie uciekali z wyjątkowo niebezpiecznych miejsc, takich jak Somalia, Syria, Afganistan czy Irak. Wśród osób próbujących przekroczyć granicę często znajdują się rodziny z małymi dziećmi oraz osoby z niepełnosprawnościami lub chore, które spędzają tygodnie w lesie w temperaturze poniżej zera, bez dostępu do schronienia, jedzenia, wody czy opieki medycznej.

Na polskiej granicy migrantów i osoby ubiegające się o status uchodźcy wita drut kolczasty i uzbrojeni strażnicy. W wielu przypadkach udokumentowanych przez Amnesty International osoby przybywające na granicę zostały wypchnięte z powrotem przez granicę na Białoruś bez możliwości złożenia wniosku o ochronę międzynarodową. Często migranci i osoby ubiegające się o status uchodźcy są "przerzucani" tam i z powrotem pomiędzy dwoma krajami, wywożeni przez polskie władze i zmuszani przez białoruskie służby bezpieczeństwa do ponownego przekroczenia granicy, czasami przy użyciu przemocy, w tym bicia i szczucia psami policyjnymi. Tego typu działania rządu RP umożliwia przyjęta w listopadzie 2021 r.

nowelizacja ustawy o ochronie granicy państwowej, która dała Ministrowi Spraw Wewnętrznych kompetencje do wprowadzania ograniczeń swobody poruszania się wzdłuż granicy z Białorusią, funkcjonalnie legalizując pushbacki.

Osoby, które wjechały do Polski, [są następnie zatrzymywane i przez wiele miesięcy przetrzymywane w zamkniętych ośrodkach dla cudzoziemców](#). Osobom przebywającym w tych ośrodkach rzadko stawiane są zarzuty popełnienia przestępstwa, a mimo to są one przetrzymywane pod nadzorem uzbrojonych strażników i pozbawione kontaktu ze światem zewnętrznym. Polskie władze utrzymują obecnie sześć takich strzeżonych ośrodków w całym kraju. Ośrodki zapewniają niewielką prywatność, a osoby w nich przebywające mają ograniczony dostęp do sanitariatów, pomocy medycznej czy pomocy prawnej.

Ponieważ polski rząd nie zapewnił pomocy migrantom i osobom ubiegającym się o azyl przekraczającym granicę z Białorusią, polskie społeczeństwo obywatelskie wypełniło tę lukę. Aktywistów świadczących bezpośrednią pomoc ludziom na granicy spotykała jednak przemoc słowna, losowe kontrole tożsamości, byli przetrzymywani pod bronią i grożono im procesami sądowymi.

Rekomendacje

W trakcie rozmów z przedstawicielami polskiego państwa apelujemy o wezwanie polskich władz do:

- Uchylenia bądź dokonania reinterpretacji przepisów Kodeksu karnego wykorzystywanych do tłumienia wypowiedzi osób LGBTI tj. art. 137 i 196 Kodeksu karnego, które kryminalizują odpowiednio "znieważanie symboli państwowych" i "obrażanie uczuć religijnych", ponieważ stoją one w jawnej sprzeczności z prawem do wolności słowa. Rząd polski musi również zapewnić, że art. 261 Kodeksu karnego i art. 108 ustawy o ochronie zabytków nie będą nadużywane i interpretowane w sposób prowadzący do nękania obrońców praw społeczności LGBTI.
- Zakończenia wybiórczego stosowania środków administracyjnych w celu uciszenia działaczy LGBTI: polski rząd musi natychmiast zaprzestać selektywnego stosowania zakazów prewencyjnych wobec zgromadzeń organizowanych przez społeczność LGBTI i umożliwić wszystkim ludziom organizowanie i uczestniczenie w pokojowych zgromadzeniach.
- Zapewnienie dostępu społeczeństwa obywatelskiego do migrantów na granicy i znajdujących się w detencji: wspierając migrantów i osoby ubiegające się o azyl na granicy z Białorusią, polskie społeczeństwo obywatelskie wypełniło lukę powstałą przez polski rząd. Wysiłki urzędników, by powstrzymać pracę wolontariuszy i zastraszyć aktywistów pomagających osobom przy granicy polsko-białoruskiej stanowią nieuzasadnioną ingerencję w legalną pracę społeczeństwa obywatelskiego i zagrażają życiu i zdrowiu ludzi, którzy polegają na ich pomocy. Polski rząd musi zezwolić organizacjom społeczeństwa obywatelskiego na udzielanie pomocy migrantom i osobom ubiegającym się o azyl oraz musi zapewnić monitorującym prawa dostęp do strzeżonych ośrodków dla cudzoziemców.
- Restrukturyzacji procesów azylowych: polski rząd musi zaprzestać praktyki automatycznego i długotrwałego zatrzymywania osób wjeżdżających do kraju z Białorusi oraz zapewnić wszystkim osobom ubiegającym się o ochronę międzynarodową dostęp do sprawiedliwych i skutecznych procedur azylowych.

- Uchylenia przepisów legalizujących "pushbacki" i utrudniających korzystanie z praw człowieka przez osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową: szereg przepisów i regulacji upoważnia polski rząd do naruszania praw migrantów i osób ubiegających się o azyl. W październiku 2021 roku Sejm przyjął ustawę, która pozwala rządowi na nieuwzględnianie wniosków o ochronę międzynarodową osób ubiegających się o azyl, które przekroczyły granicę Polski nielegalnie. Inne przepisy krajowe tymczasowo obniżyły minimalny standard osobistej przestrzeni życiowej w ośrodkach zamkniętych dla uchodźców.

W razie jakichkolwiek pytań prosimy o kontakt pod adresem dbalson@aiusa.org lub adam.ploszka@amnesty.org.pl.

Z wyrazami szacunku

Daniel Balson
Dyrektor ds. rzecznictwa w regionie Eurazji
Amnesty International USA

Dr Adam Ploszka
Starszy Koordynator ds. rzecznictwa
Amnesty International Polska